

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

վեմերական Ախտերը. Գրեցին Տօքթ. Պ. Քօլօլեան և Տօքթ. Լ. Գրիգորեան. 24 էջ, Փարիզ. գին 2 ֆր.

Այս առաջին դրբոյին է այն շարքէն, որ Փարիզի Հայ Բժշկական և Տիկնացեց Միութիւնը կը խոստանան հրատարակել: Հեղինակները արժանաւոր ջանք թափած են դործը դարձնել մատչելի և ժողովրդական, բայց անտեսած են քանի մը կարեւոր թերութիւններ, որոնք վնասած են զբքի յաջողութեան:

Այսպէս, սխալ է բոլոր վեներական ախտերը 24 էջի մէջ խոսացնելու հորձը: Ցանկալի էր, որ սոյն երկու ձեռնահաս լժիշկները առանձին դրբոյիներ դրէին մին սիֆիլիսի, իսկ միւսը կոծորէի (Չերմամիդութիւն) մասին:*)

Բացի տեղի ողութեան պատճառած անպատեհութիւններէն, հեղինակներու համադրածակցութեան պակասն ալ պատճառ եղած է անտեղի կրկնութիւններու: Երկուքն ալ դրած են Չերմամիդութեան մասին և զայն պարզաբանած են միեւնոյն տեսակէտէն: Այսպիսով արհամարուած է ուժի, ժամանակի և մասնաւոր տեղի անտեսութեան սկզբունքը: Ոմարադական մարմին մը կարող էր դիւրաւ ուղղել այս սխալը:

Սիֆիլիսի նուիրուած գլուխը տկար, հակիրճ և անբաւարար է: Քանի որ առանձին դրբոյիներ լոյս պիտի տեսնեն, ինչու հեղինակը հարկ սեպեր է երկու և կէս էջ խորհրդածութիւն ընել խիբլի, ալիօօլիդի, ալիպերիկուօլի (հիւծախա) վրայ: Սիֆիլիսը հարկադրաբար սեղմուած է 5 էջի մէջ: Միթէ այդքանը կը բաւէ:

Կանխարգելման և կանխադուլացման մասին գրեթէ ոչինչ ըսուած է: Ուժգին կոչ եղած է ժուժկալութեան և սղջախոհութեան: Ըստ իս, լաւ է քարոզը թողնենք բարոյազէտներուն և վարդապետներուն: Հեղինակները մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէին, եթէ մասնաւոր ղլխով մը ծանրանային, բացատրէին թէ ինչպէս կարելի է արգելել վեներական ախտերով վարակումը: Այն ատեն դերքը մեծապէս հասած կըլլար իր նպատակին:

Գիրքը դրուած է գլխաւորաբար երիտասարդներու համար — հո՞ւ պա կենքը: Այնուամենայնիւ հայ երիտասարդը անոր մէջ պիտի դռնէ շատ չահեկան ծանօթութիւններ, որոնք պիտի ծառայեն անոր որպէս ուղեցոյց:

Շնորհաւորելի են թէ՛ Հայ Բժշկական Միութիւնը և թէ Փարիզի Տիկնացեց:

ԲԺ. ՆՐ. Խ.

*) Ծ. Խ. Այս գրքոյկը, վեմերական ախտերու մասին անցեալ տարի Բժշկ. Միութեան կազմակերպած հրապարակային դասախօսութիւններու ատեն ներկայացուած շարժանկարներու և պատկերներու առթիւ տրուած բացատրութիւններու ամփոփումն է միայն: Շուտով լայն կը տեսնէ Սիֆիլիսի մասին պատկերագրաւ և՛ տեւի ամբողջ գրքոյկ մը, նոյն հեղինակներու կողմէ:

Թիւպերփիւղը — Գրեց Տօքթ. Ե. Միմասեանց, 31 էջ. փաթիգ. գին 2½ ֆր.

Բացայայտ է որ հեղինակը շատ աշխատած է, այս երկը տիպաւ ու ներկայաշունչ դարձնելու համար: Սակայն մանրէաբանութեան, տւարերկրաբանի, պատմականին նուիրուած դրոշմները որոնք դրաւած են դրբի առաջին էջերը, այնքան չոր դիտական են որ կը վախճամ առաջին առթիւ ձանձրոյթ պատճառեն ընթերցողին:

Անտեսուած է կանանց հիւծախտը (թիւպէրփիւղը), որ այնքան կենսական է և սերտ ընկերային աղերս ունի: Զէ՞ որ մարդկութիւնը մայրերէն կը ծնուի:

Թէև հեղինակը յիշած է հիւծախտի ժառանգական չլինելը, սակայն այդքանը համոզիկը չէ: Ըստ իս, աւելի օգտակար կ'ըլլար եթէ հեղինակը փոքր դուռն մը յատկացնէր այդ նիւթին և աւելի որոշ ու հանգամանօրէն շեշտէր կոմու կաթէն վարակումը: Այստեղ պարտք կը համարեմ փարատել թւարկմանը մը, որ ժողովրդի բանդէաներու մէջ տարածուած է: Հիւծախտի մանրէն կաթին մէջ կը մտնէ ոչ թէ կոմի մարմնի ներսէն, այլ ստինքի հիւծախտէն, վէրքերէն: Պէտք է աւելցնել նաև թէ Կալմէտը դեռ ոչ մէկ երկխայի թիւպերփիւղը դոտած չէ առաջին երկու ամիսներու ընթացքին: Եւ այս ընդունուած է բոլոր հեղինակութիւններէն:

Այսպէս Տօքթ. Միմասեանցի դիրքը յաջող է և լեցուն դանազան անհրաժեշտ ծանօթութիւններով: Անպայման հետաքրքրական են վարակումի, նախադուռութեան և դարմանումի յատկացուած էջերը: Ջերմապէս կը յանձնարարեմ, որ ամէն հայ երիտասարդ օրինակ մը ունենայ իր մօտ:

Դիտողութիւն մը. — Թիւպէրփիւղը ժողովրդի հասկցած հիւծախտը կամ թոքախտն է: Ժողովուրդը սխալմամբ կ'ըսէ «սուրբ թոքախտ», «խուլերու թոքախտ» և այլն: Ուստի ժողովրդականութեան համար լաւ կ'ըլլար դիրքը անուանել թիւպերփիւղը կամ հիւծախտ և այլն: Համաձայն եմ, որ ինֆլուէնցիա ու սիֆիլիսի հետ նաև թիւպերփիւղը բառը ընդունուէր մեր դրականութեան մէջ. մինչ այդ, այսպիսի ժողովրդական դրբերի մէջ պէտք չէ անտեսել ժողովրդական բառերը:

ԲԺ. ԵՐ. Խ.

ԲՈՒԺԱՆՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Պէյրուք. — Մ. Ս. — Գրեթէ վրայ յաճախակի ելած փոքրիկ պալարները կամ ընդհանուր առողջութեանը և կամ քթի մորթին մէջ դառնուած իւղածոր դեղձերու բորբոքումին արդիւնքն է: Գրեթէ վրայի սպիտակները հանելու համար կոպտօրէն սեղմելու պէտք չկայ: Ամէն օր պօրիքի տաք ջուրով լուայ և մանաւանդ դրուշայի՛ր որ քթի վրայի ծակախիւները կեղտով չփակուեն:

Պերլին. — Ա. Տ. — Գանի դեռ արեան քննութեան արդիւնքը դրական է, կը նշանակէ սիֆիլիսը դեռ դարմանուած չէ: Եթէ քննութեան արդիւնքը թաւական ըլլայ, այդ դեռ ապացոյց չէ, որ դարմանումը վերջնական ու կատարեալ եղած է: Այդ մասին ուրիշ անդամ կ'անդրադառնանք մանրամասնօրէն: